

La mort d'un influent analista del nostre temps

El testament de Huntington

Amb el concepte 'xoc de civilitzacions', el políticòleg va aixecar acta del crac d'una època geopolítica

GONÇAL
Mayos

El políticòleg **Samuel Philipps Huntington** –mort el 24 de desembre– es va consagrar amb un eufemisme: va parlar de «xoc de civilitzacions» en lloc de guerra (*clash*, en lloc de *war*). Havia escrit acuradament sobre la relació dels poders militar i polític, o de la importància dels valors culturals en la modernització. També –cal dir-ho– havia recomanat a l'Administració de **Johnson** el bombardeig sistemàtic de la selva vietnamita per dur el Vietcong a les ciutats. Però només als 66 anys es va consagrar internacionalment amb un eufemisme de confrontació que legítimament es pot contraposar –com ha fet el president **Rodríguez Zapatero**– amb l'ideal d'una «aliança de civilitzacions».

Huntington, però, també aixeca acta del crac de tota una època geopolítica. Fins i tot sembla anticipar algunes de les causes del crac del 2008, la crisi econòmica que ens tenalla. En un famós article del 1993, titulava interrogativament *¿Xoc de civilitzacions?*, però només tres anys després argumenta en 500 pàgines la completa «reconfiguració de l'ordre mundial».

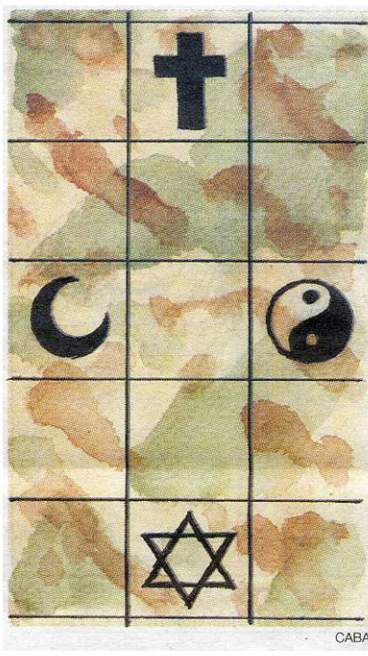
A **HUNTINGTON** el preocupa que la caiguda del comunisme no signifiqui el triomf «definitiu» del «món lliure» (com afirma el 1989 el també políticòleg conservador **Francis Fukuyama**) i, menys encara, una llarga hegemonia unilateral dels Estats Units (com proclamen els *neocons* que han inspirat la política internacional del president **Bush**). Tot i la seva ideologia conservadora, **Huntington** sospita que els canvis geopolítics posteriors a la caiguda de l'URSS no garanteixen l'he-

gemonia econòmica, política i cultural d'Occident, sinó que l'amenacen perillosament. ¿Per què?

Els Estats Units havien liderat fermament Occident en la croada anti-comunista, però per això mateix –diu **Huntington**– no havia captat que emergia una nova realitat i que la seva insistència en la democràcia i els valors humans el feien menys apte per mantenir-hi l'hegemonia. **Huntington** coincideix amb els *neocons* més radicals en el fet que els EUA i «la vella Europa» han oblidat els valors que els havien de fer forts: cristianisme messiànic, ètica calvinista de l'esforç, voluntat de ser... No obstant, s'oposa als *neocons* al defensar la necessitat de multilateralisme, ja que el xoc de civilitzacions és una guerra de guerrilles amb realineaments dins d'unes aliances civilitzadores flexibles i al mateix temps molt estables.

ELS PROFUNDS lligams civilitzatoris, pensa **Huntington**, dificulten que a llarg termini els estats-nació puguin canviar de bàndol. No nega que les aliances tàctiques a curt termini siguin molt caòtiques, però afirma que l'estratègia general serà molt més estable i sense grans conversions. Es podrà ser puntualment infidel amb la pròpia aliança civilitzatòria, però forces històriques, culturals i religioses molt profundes condicionaran a llarg termini els grans moviments.

Huntington dibuixa un panorama preocupant per a l'hegemonia d'Occident i els Estats Units. Els països islàmics s'hi enfronten amb odi (atemptat de les Torres Bessones), cohesionats pel gihad religiós, el conflicte palestino-israelià i el poder dels petrodòlars. La Xina els dona suport militar sense cap escrúpol democràtic, a l'igual que a l'Àfrica subsahariana, que ven els seus recursos minerals sempre que no es qüestionin els seus dèficits democràtics (cosa que, almenys verbalment, sí que fa Occident).

Huntington dibuixa un panorama preocupant per a l'hegemonia d'Occident i els EUA

Armada pel ferri control del Partit Comunista, el creixement econòmic i una enorme quantitat del deute exterior nord-americà, la Xina ha esdevingut la fàbrica del món i un potent contrapoder occidental, i ha estat acceptada com el líder natural de gran part de l'Extrem Orient. L'Índia s'està convertint en l'oficina o la informàtica a baix preu, però el record de la descolonització britànica –constata **Huntington**– dificulta que es pugui convertir en una fidel aliada d'Occident. Una cosa similar passa amb molts dels *tigres asiàtics*: alguns són islàmics, d'altres tenen molta població xinesa i tots tenen els seus propis interessos i litigis pendents amb Occident. **Huntington** avisa que «Occident va conquerir el món no per la superioritat de les se-

ves idees, valors i religió, sinó per la superioritat de la violència organitzada. Els occidentals sovint oblidem aquest fet; els no occidentals, mai».

Malgrat l'actual fervor capitalista de Rússia, **Huntington** va preveure l'orgullós reforçament geopolític que lidera **Putin**. Un dels punts forts del xoc de civilitzacions és que explica els conflictes dels Balcans, el sorgiment de les repúbliques bàltiques, d'Ucraïna i fins i tot de Geòrgia sobre la base que «el Teló de Vellut de la cultura ha reemplaçat el Teló d'Acer de la ideologia com la línia divisòria més significativa a Europa».

LES MATEIXES diferències culturals semblen claus per explicar el persistent rebuig a la incorporació de Turquia a la Unió Europea, l'avanç actual dels talibans a l'Afganistan i l'enquistament del conflicte a l'Iraq (a més amb una zona kurda pacificada, la xiïta oscil·lant i la persistent resistència sunnita). També pot explicar les resistències de gran part de l'Amèrica Llatina (**Chávez, Evo Morales...**) al lideratge dels Estats Units, i fins i tot que «la vella Europa» (com deien els *neocons*) s'hagi distanciat unilateralment de l'Administració de **Bush**.

Huntington sembla encertat del tot el diagnòstic, començant per uns Estats Units apalancats financerament (causa important de l'actual crisi econòmica) i militarment, però ha mort sense oferir cap solució. Només recuperar un multilateralisme (que molts reivindicaven i que sembla que **Obama** aplicarà) i fer-se forts novament en els seus propis valors eternals i la seva voluntat de ser. No en va, els últims cursos i l'últim llibre de **Huntington** versen sobre *¿Quiénes somos? Los desafíos a la identidad nacional estadounidense* (2004). ≡

Professor de Filosofia de la Universitat de Barcelona.